د کاروبار لپاره تمویل

لیکوال:طیب سکون

لارښود استاد: پوهنیار ریحان اللّٰه رحیمي

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمویل

هر فعالیت او کاروبار د یو لړ مالي او پولي وسایل شتون ته اړتیا لري، تصدۍ او شرکتونه باید د خپلو اقتصادي فعالیتونو د ترسره کولو لپاره مالي او پولي وسایل په واک کې ولري تر څو د هغوی په درلودلو سره وتوانیږي، چې خپل هدف وړ فعالیتونه ترسره کړي. زیات شمېر تصدۍ او سهامي شرکتونه د پانګو اچونو لپاره کافي مالي او پولي وسایل په واک کې نه لري؛ پس اړ دي چې د هدف وړ پانګه اچونو د ترسره کیدو په موخه مالي او پولي وسایل د نورو مالي ادارو څخه په لاس راوړي، تر څو د مالي او پولي وسایلو کمښت جبران کړي.

دا چې دغه پولي او مالي وسایل څه ډول په لاس راوړو او ترلاسه شوي مالي او پولي وسایل څه ډول تنظیم کړي، نو اړینه ده چې د تمویل د علم څخه باخبره وواسو. دا چې د یوې تصدۍ او شرکت پانګه د مالک د پانګې، عامه اسهامو، خاصو اسهامو او قرضونو څخه تشکیل شوي وي؛ نو تمویل ددوی ترمنځ د مفادو د توزیع سیاست، د اسهامو انشقاق، نشر او قیمت گذاري، د نقدو پیسو جریان، د پیسو تهیه او تنظیم او داسې نور مسایل تر مطالعې لاندې نیسي.

په دغه سمینار کې به د کاروباري تمویل په اړه لازم معلومات ترلاسه کړئ.

د اقتصاد په ادبیاتو کې د پانګې تهیه کولو ته تمویل ویل کیږي. یا په بله ویناء د یو فعالیت لپاره د پیسو برابرولو ته تمویل ویل کیږي.

که چېرته د یو کاروبار لپاره پیسې تهیه شي دې ته کاروباري تمویل وایې، که چیرې د دولت د فعالیتونو د مخ ته وړلو لپاره پیسې تهیه شي دې ته عامه تمویل وایې او که چیرته د یو شخص لخوا د فعالیت د ترسره کولو لپاره پیسې تهیه شي دې ته انفرادي تمویل وایې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروباري تمویل: د لومړي ځل لپاره د یو کاروبار د پیل کېدو په خاطر او همدارنګه د کاروبار د پیل څخه وروسته د کاروبار د توسعې او پراختیا په خاطر د پولي پانګې برابرولو ته د کاروبار تمویل کیږي.

هر ډول کاروبار (که تولیدي وي که تجارتي، همدارنګه که مشتریانو ته اجناس عرضه کوي او که خدمت) په ښه شکل د خپلو فعالیتونو د ترسره کولو لپاره تمویل ته اړتیا لري. د یو کاروبار د تمویل مقدار د کاروبار د شکل، نوعیت او حجم په پام کې نیولو سره فرق کوي. د مثال په ډول: د یواځیني مالکیت کاروبار په پرتله په سهامي شرکتونو کې زیات مقدار پولي پانګې او پیسو ته اړتیا ده.

کاروبار ولې تمویل ته اړتیا لري؟

ځواب:

الف: هر کاروبار د خپلو فعالیتونو د ترسره کولو لپاره په شکل د اشکالو یو اندازه ثابتو شتمنیو (ځمکه، ماشین الات، فرنیچر، موټرې، تجهیزات او داسې نور... .) ته اړتیا لري؛ چې پرته لدې شاید د یو کاروبار پیل کېدل او په ښه شکل سره پر مخ تلل ممکن نه وي د نوموړو شتمنیو د اخیستلو لپاره تمویل ضروري دی.

ب: د یو کاروبار د ورځنیو فعالیتونو د ترسره کولو په نتیجه کې زیات شمیر مصارف رامنځته کیږي. د بیلګې په ډول: د اموالو خریداري، د مزد و معاش ورکړه، د بریښنا بیل، د سود تادیه کول، د اشتهاراتو مصارف او داسې نور... .

چې د نوموړو مصارفو د پوره کولو لپاره هم تمویل ضروري دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کاروبار بڼې(form of business Organization):

دا چې د کاروبار د تمويل مضمون اصلي او عمده موضوع د کاروبار د بيلابيلو شکلونو لپاره د اړتيا په وخت کې د خپلنی پانګې، پردی پانګې په شکل له بيلابيلو سرچنيو څخه د پولي پانګې او پيسو تهيه کول دي؛ نو مخکې له دې چې د کاروبار د تمويل په منابعو بحث وکړو لومړی بايد د کاروبار د عمده شکلونو په اړه معلومات ولرو.

۱. يواځينی مالکيت Sole proprietorship:

د کاروبار دغه شکل تر ټولو پخوانی او ساده شکل دی. په يواځينی مالکيت کې د کاروبار ټوله سرمايه د ي، شخص له لوري کاروبار ته راوړل کيږي. په يواځيني مالکيت کاروبار کې يوازې يو نفر د کاروبار مالک وي او د کاروبار په هکله ټول تصمي نيونه هم د همدې يوه نفر په لاس کې وي.

د يواځيني مالکيت کاروبار ګټې:

۱. دغه ډول کاروبار په اسانی سره رامنځته کيږي.

۲. د کاروبار مالک کولای شي خپل کاروبار ختم کړي.

۳. د کاروبار ټوله ګټه يواځې يو نفر ترلاسه کوي.

۴. سهامي شرکت په څير دوه ځل ماليه پکې نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. د کاروبار مالک په تصمیم نیونه کې بشپړ خپلواک وي.

د یواځینې مالکیت کاروبار نیمګړتیاوې:

۱. ګټه یې د سهامي او نورو شرکتونو په پرتله کمه وي.

۲. دا چې د کاروبار مالک یو نفر وي نو د کاروبار په مدیریت کې هم ستوونزې وي.

۳. د پور ترلاسه کولو کې اکثرهع ستونزې لري.

۴. دا چې پانګه دېکې کمه وي نو د یواځیني مالکیت کاروبار د پراختیا چانس هم کم وي.

۵. کیدایشي ډیر ژر له منځه لاړ شي.

۲. شرکت Partnership

د کاروبار هغه شکل ته واي چې په هغه کې دوه یا څو کسان د یو لیکلي او یا هم شفاهي قرارداد په اساس خپلې پانګې سره یو ځای کوي او د ګټې په ګډه سره کاروبار ترسره کوي. پدې شرط چې ګټه او تاوان به د شریکانو ترمنځ شریک وي.

د شرکت ګټې:

۱. په اسانی سره رامنځته کیږي.

۲. پانګه پکې زیاته وي.

۳. د کاروبار مدیریت پکې ښه وي.

۴. د ټولو شریکانو له لوري تصمیم نیونه کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شرکت نیمګړتیاوي:

۱. د شریکانو ترمنځ شخړې او اختلاف رامنځته کیږي.

۲. د سهامي شرکت په پرتله د شرکت موده کمه وي، ځکه د یو شریک په مړینې سره شرکت له منځه ځي.

۳. د شرکت څخه د خپلې سرمایې په ایستلو کې ستوونزې.

۳. سهامي شرکت یا کمپنۍ Corporation:

سهامي شرکت د کاروبار هغه شکل دی چې د قانون په رڼا کې د حکمي شخص حیثیت لري او د قانون په رڼا کې د کاروبار مالکان جدا او کاروبار جدا وي. سهامي شرکت په خپل نوم سره کولای شي د حقیقي شخص په څیر د مالي ادارو او نوور ډلو سره مختلف ډوله کاروباري معاملات ترسره کړي لکه: د پور اخستل او ورکول، د شتمني،و اخستل او پلورل او داسې نور... .

د سهامي شرکت ګټې:

۱. د سهامي شرکت د شتون موده ډیره وي.

۲. د یواځینې مالکیت او شرکت په پرتله پانګه پکې ډیره وي.

۳. مدیریت یې ډیر منظم وي.

۴. ګټه یې ډیره وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سهامي شرکت نیمګړتیاوي:

۱. ددې ډول شرکت تاسیس ډیر ستونزمن وي او ډیر قانوني مراحل لري، ډیر وخت نیسي او په تاسیس کولو یې ډیرې پیسې مصرفیږي.

۲. مالیه ورکړه پکې ډیره وي.

۳. د سامي شرکت مدیر د سهامي شرکت سهم لرونکو مفادو پر ځای خپلو مفادو پسې ګرځي.

۱. د کاروباري تمویل منابع (source of business finance):

د کاروباري تمویل لپاره دوه سرچینې وجود لري خپله پانګه او پردۍ پانګه؛ که چیرته د کاروبار لپاره پیسې د پور په شکل ترلاسه شي دې ته پردی تمویل وایې او که چیری د کاروبار لپاره پیسې د مالکینو پواسطه برابر شي دې ته خپلنې تمویل (Equity finance) وایې.

د کاروبار لپاره پیسې له لاندې لارو څخه تمویل کیږي:

الف. پردی تمویل (Debit finance): د مشتریانو څخه د وخت څخه وړاندې د پیسو ترلاسه کولو د تمویل څخه عبارت دی. ځینې کاروبار اداري په ټولنه کې د ښه شهرت څخه برخمن وي چې د دوی اجناسو او یا خدماتو ته ډیره تقاضا موجوده وي، نو دغه کاروباري اداري د مشتریانو څخه پیسې په پیشکي ډول اخلي او بیا وروسته ورته اجناس او یا خدمات وړاندې کوي، چې دې ته پردی تمویل ویل کیږي.

د پردې تمویل په لاندې ډول ډولونو ترلاسه کیدای شي:

۱. بانک څخه نقده پیسې اخستل(cash credit):

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځينې کاروباري اداري د خپل کاروبار تمويل لپاره د بانک څخه نقدې پيسې د تضمين په بدل کې ترلاسه کوي (البته دغه تمضمين معمولاً د جايدادونو اسناد وي) او د پيسو څخه د استفادې په مقابل کې بانکونو ته سود ورکوي.

۲. د اجناسو پور:

ځينې وخت بانکونه خپلو مشتريانو ته د ټاکلې مودې لپاره د نقدو پيسو پر ځای د هغوی د ضرورت وړ اجناس تهيه کوي. کله چې دغه ټاکلې موده پوره کيږي، مشتريانو بانک ته ددغې جنس قيمت جمع کوي چې ورسره، ورسره بانک ته د بانک ګټه هم د نقدو پيسو په شکل تاديه کوي.

د مثال په توګه داسې فرضوو چې احمد يو جنراتور ته ضرورت لري، بانک نوموي ته د نقدو پيسو پر ځای جنراتور اخلي چې ددغې جنراتور اصلي قيمت ۳۰۰۰ افغانی دی، خو د نوموړي کس اړ دی چې بانک ته يو کال وروسته د شوي قرارداد په اساس ۴۰۰۰ افغانی تاديه کړي.

۳. د ګټې ايسارول:

دا پدې مفهوم کله چې کاروبار ګټه وکړي، د شريکانو د توافق په اساس ټوله ګټه يا د ګټې يوه برخه په کاروبار کې د نورې پانګې اچونې لپاره ايساريږي او نور د کاروبار پر شريکانو ويشل کيږي.

۴. اجاره:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځینې وخت کاروباري اداري د خپل کاروباري فعالیت د مخته وړلو لپاره یوه ځمکه، یو کور، یو ماشین، موټر او نور د معلومې مودې لپاره په اجاره اخلي، کله چې موده پوره کیږي دغه ځمکه، کور، ماشین، موټر او یا نور څه بیرته خپل اصلي خاوند ته ورکول کیږي، البته ددغو شتمنیو د استفادې په مقابل کې د کاروبار پیسې (کرایه) چې دا هم په پردۍ تمویل کې شامل کیږي.

۵. اوور ډرافټ:

د اوور ډرافت د قرار داد په اساس یو سوداګر د خپلو پیسو ترڅنګ چې په خپل بانکي حساب کې یې لري کولای شي چې یوه اندازه نورې ټاکلې پیسې هم د بانک څخه ترلاسه کړي. کله چې نوموړي سوداګر د خپلو پیسو پرته نورې ټاکلې پیسې د بانک څخه ترلاسه کوي په نوموړو پیسو باندې سود وضع کیږي.

د مثال په ډول علي په خپل بانکي حساب کې سل زره افغانۍ لري، خو د بانک د قرارداد پر اساس نوموړی کولای شي چې د سل زره افغانیو تر څنګ پنځوس زره نورې هم د بانک څه ترلاسه کړي، کله چې علي د سل زره افغانیو پرته هر څومره پیسې (پنځوس زره یا لدې کمې) وباسي په هماغه اندازهورباندې سود وضع کیږي، داسې فرضوو چې علي د بانک څخه ۱۲۰۰۰۰ افغانۍ وباسي، نو پدې وخت کې علي مجبور دی چې په ۲۰۰۰۰ افغانیو باندې بانک ته سود ورکړي، نه په ۱۲۰۰۰۰ افغانیو باندې ځکه چې ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ خو د علي خپلې پیسې دي او دغه ۲۰۰۰۰ افغانۍ د اوور ډرافت په شکل د بانک څخه وباسي.

د اوور ډرافټ پیسو فیصدي نظر بانکونو ته فرق کوي.

پردي تمویل زیانونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د سود تادیه کول:

کله چې د کاروبار د تمویل لپاره پیسې په پور واخستل شي یو تاوان یې دادې چې ددغې پور سود باید تادیه شي.

ـ پور ورکوونکي کاروباري محکمې ته راکش کیدلی شي:

که چیرې کاروبار په خپل وخت کې پور ورکوونکي ته د هغه پور یا سود په ټاکلي وخت کې ور نه کړي، نو پور ورکوونکی کولای شي، دغه کاروباري محکمې ته راکش کړي.

د پوریز یا پردي تمویل ګټې:

۱. د کاروبار پراختیا:

نغدې پیسې په کاروبار کې د ملا د تیر حیثیت لري، نو ویلی شو چې نغدې پیسې د کاروبار په پراختیا کې د پام وړ رول لري او پرته د نغدو پیسو څخه یو کاروبار نه شي کولای پراختیا وکړي.

۲. پور ورکونکي د کاروبار په چارو کې د مداخلې حق نه لري:

پور ورکونکي د کاروبار په چارو کې د مداخلې حق نه لري دوی صرف کولای شي چې خپلې پیسې جمع سود په ټاکلي موده کې د کاروباري نه ترلاسه کړي، مګر که چیرته دغه پیسې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

پور پر ځای د یو شمیر کسانو لخوا پدې شرط راوړل شي چې نومړي کسان د کاروبار مالکین وګڼل شي. نو بیا هغوي کولای شي چې د کاروبار په تصامیمو کې هم مداحله وکړي.

۳. ګټه:

کله چې کاروبار ګټه وکړي، نو د کاروبار مالک ددې ګټې کمه برخه پور ورکوونکي ته د هغې د پور په بدل کې ورکوي او د ګټې ډیره برخه د کاروبار مالک سره پاتې کیږي، مګر ددې برعکس که همدغه پیسې یو چانه واخستل شي او ددې پیسو په بدل کې هغه په کاروبار کې شریک کړای شي نو بیا نیم په نیمه هغه ته د هغې د شراکت له وجهې ورکول کیږي.

۴. بیرنۍ جاري مصارف:

ددې لپاره چې یو کاروبار د ځنډ او خنډ سره مخامخ نه شي، یو کاروباري کولای شي چې د خپلو عاجلو او بیرنیو مصارفو د تمویل لپاره پور ترلاسه کړي، نو د پور ګټه همدا شوه چې کاروبار له ودریدو (توقف) څخه وساتل شي.

۵. د کاروبار د انحلا مخنیوی:

ځینې وخت کاروبار د انحلال سره مخ وي او کاروباري نه شي کولای چې خپل مصارف تمویل کړي نو دغه وخت کې کاروباري کولای شي پور ترلاسه کړي او د انحلال مخنیوي وکړي.

٦. د پور په برخه کې د اعتبار ترلاسه کول:

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې کاروباري خپل پوروونه په خپل وخت تادیه کړي، نو کاروباري د قرضي په برخه کې اعتبار ترلاسه کوي او په راتلونکي کې کولای شي چې په اسانی سره پور ترلاسه کړي.

خپلنی تمویل (Equity finance):

کله چې د کاروبار د مخته وړلو لپاره د کاروبار د مالکینو یا مالک لخوا پیسې برابرې شي دې ته خپلنې تمویل ویل کیږي. مثلاً ادریس سل زره افغانی لري پر همدې پیسو غواړي یو کاروبار پیل کړي چې دغه سل زره افغانیو ته خپلنې تمویل وایې.

د خپلني تمویل گټې:

۱. د اوږدې لپاره پانگه:

دا پدې معنا کله چې د یو کاروبار لپاره پیسې د مالک یا مالکینو له خوا راوړل شي نو دا پیسې د اوږدې مودې لپاره په کاروبار کې باتې کیږي.

۲. د پور له اندیښنو خلاصون:

دا پدې معنا کله چې د یو کاروبار لپاره پیسې د مالک یا مالکینو له خوا راوړل شي نو کاروباري به د د پور له اندیښنو خلاص وي.

۳. په پور ورکونکي باندې د گټې نه ویشل:

دا پدې معنا کله چې د یو کاروبار لپاره پیسې د مالک یا مالکینو له خوا راوړل شي نو ټوله گټه همدوې ته پاتې کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. د پور ترلاسه کولو وړتیا:

کله چې کاروباري اداره د چا نه پوروړي نه وي، نو خلک په کاروبار باندې اعتبار کوي او په اسانی پور ورکوي.

د خپلنې تمویل زیانونه:

۱. غیر ضروري نقدې پیسې:

که چیرته کاروبار تمویل لپاره د خپلو پیسو نه استفاده وشي، نو ځینې وخت ددې امکان شته چې د پیسو د ی،ې برخې نه استفاده ونه شي چې دې ته غیر ضروري نقدې پیسې وایې.

۲. د پیسو په تخصیص کې د نظر نه یووالی:

چون کاروبار ته د مختلفو شریکانو له لوري پیی،ې راوړل شوي دي، نو ددغو پیسو په تخصیص کې هم مختلف نظرونه موجود وي چې پایله کې ستونزې را ولاړیږي.

پای

۳۰/۲/۱۳۹۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library